

ЭКОНОМИКО-ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ РЫБНОГО ХОЗЯЙСТВА УКРАИНЫ

Буткевич О. В.

Исследовано современное состояние рыбного хозяйства и определены факторы, которые привели к кризисному состоянию рыбной отрасли. Обоснована необходимость внедрения комплексного механизма развития рыбного хозяйства Украины.

Ключевые слова: *рыбное хозяйство, субъекты рыбного хозяйства, рыбопромышленный флот, судостроение, государственная поддержка.*

ECONOMIC AND LEGAL CHARACTERISTICS OF THE MODERN STATE OF FISHERIES OF UKRAINE

Butkevich O. V.

The article explores the current state of fisheries and determining the factors that led to the crisis state of the fishing industry. The need for introducing an integrated mechanism for the development of fishery industry of Ukraine.

Key words: *fisheries, the subjects of the fish farming, fishing fleets, shipbuilding, state support.*

УДК 346.14:67.08

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Гончаров О. О., здобувач
Національний університет

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Присвячено з'ясуванню та правовій характеристиці кола суспільних відносин, що виникають у процесі здійснення господарської діяльності з поводження з відходами.

Ключові слова: *господарська діяльність з поводження з відходами, утилізація відходів, небезпечні відходи.*

Постановка проблеми. Останнім часом людство приділяє все більшу увагу екологічним питанням, розуміючи, що від їх правильного вирішення залежить майбутнє сучасних і наступних поколінь. Тому постає необхідність в ефективній реалізації базових принципів сталого розвитку з урахуванням пріоритетності екологічних проблем.

Проте розв'язання екологічних проблем безпосередньо пов'язане з питанням поводження з відходами. Так, у 1991 р. в Україні було накопичено 17 млрд т відходів на площі в 53 тис. га, у 2000 році їх обсяг перевищив 25 млрд т, а навантаження на 1 км² площі становило близько 40 тис. т, а у 2005 р. «зберігали» вже 30 млрд т на площі понад 160 тис. га. Крім того, останніми роками відновилася стара практика господарювання: кількість відходів за рік зростала на 1 млрд т [1]. Як наслідок, за підрахунками фахівців, Україна тільки у 2011 р. вже накопичила 54 млн м³ сміття, і щороку цей показник зростає на 5–7 %. При цьому ці цифри стосуються легальних та нелегальних полігонів захоронення, але в Україні існують і стихійні звалища у лісах, кар'єрах тощо [2].

Однак головним «виробником» відходів є гірничодобувні та переробні підприємства, які дають до 88 % усіх відходів. Така маса вторинних продуктів у перерахунку на 1 км² території України перевищує аналогічний показник для США у шість разів і утричі для держав ЄС. Крім того, у містах і селищах міського типу України щороку утворюється близько 40 млн. м³ сміття (твердих комунальних відходів), які вивозять на 770 міських звалищ. Більшість з них заповнена на 90 % і не відповідає вимогам екологічної безпеки та запобігання забрудненню підземних вод і повітря. Тільки 2 % побутових відходів знешкоджують на двох сміттєспалювальних заводах, які збудовані багато років тому і технологічне обладнання на них не відповідає сучасним вимогам. При цьому Україна має законодавчу базу щодо поводження з відходами та приєдналася до низки міжнародних конвенцій з даної проблеми, що в цілому відповідає світовим підходам. Проте немає належної координації діяльності у сфері поводження з відходами, а обов'язки щодо такої діяльності розпорешено між різними органами влади, для яких вона не є пріоритетом. Не сформовано ринковий механізм поводження з відходами як вторинними ресурсами, відсутня підтримка використання власних і світових наукових розробок та технологій перероблення відходів [3]. Крім того, наразі в країні спостерігається стійка тенденція до збільшення обсягів твердих побутових відходів, які вивозяться для поховання на 4157 сміттєвих звалищ і полігонів загальною площею близько 7,4 тис. га.

Таким чином, Україна входить до числа країн з найбільш високими абсолютними обсягами утворення та накопичення побутових відходів. Щорічно їх утворюється 12 млн т. Нікчемна частка — лише 7 % з них — пере-

робляється, а 4 % — спалюється на двох сміттєспалювальних заводах у містах Києві та Дніпропетровську. У той же час полігонів для поховань сміття в країні просто катастрофічно не вистачає. За оцінками експертів, для того, аби розвантажити стихійні звалища, потрібно виділити землю ще під 700 полігонів [4].

Отже, в Україні щорічно накопичується від 1 млрд до 700 млн т промислових та побутових відходів. На сьогодні загальний обсяг нагромаджених відходів на території країни сягає 28 млрд т. У розрахунку на 1 км² загальної площі припадає 46 тис. т, а на 1 мешканця країни — близько 450-500 т. За даними досліджень, проведених Науково-дослідним Київським технічним інститутом, на 2005 р. норма накопичення ТПВ для міст та селищ України склала 1,5 м³ на одного мешканця, а для сіл — 0,5 м³ при середній щільності відходів 250 кг/м³ [5]. Щорічна кількість відходів промислового комплексу на 1 км² території в Україні перевищує аналогічний показник для США у 6,5 і ЄС у 3,2 рази. Кількість відходів на душу населення в 10-12 разів перевищує середньостатистичні показники Європи [6].

Таким чином, у структурі відходів України найбільша питома вага припадає на гірничопромислові відходи — 88 %, на інші галузі — близько 10 %, побутові відходи — близько 2 %. Основними джерелами утворення багатотонних промислових відходів у країні є понад 3,5 тис. підприємств добувної, переробної, металургійної та хімічної промисловості. Близько 95 % загального обсягу гірничих відходів утворюються на 22 гірничодобувних підприємствах країни (близько 1 млрд т відходів щорічно). На 125 металургійних підприємствах утворюється понад 20 млн т шлаків, зокрема, в Луганській області — 8,2 %, Дніпропетровській — 38,7 %, Донецькій — 42,4 %, Запорізькій — 9,1 %. Потужними джерелами утворення золошлакових відходів є теплові електростанції. Відходи 25 величезних електростанцій сягають 13,4 млн т. Також в Україні діють 25 вугледобувних та вуглезбагачувальних об'єднань, на яких утворюється близько 81,3 млн т відходів [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження суспільних відносин у сфері господарювання посідають провідне місце у роботах науковців усіх напрямків права, а саме: О. Вінника, Д. Задихайла, В. Мамутова, О. Подцерковного, В. Устименка, В. Щербини та ін. Проте зазначенні науковці при опрацюванні цих питань не розглядали їх у контексті системи поводження з відходами.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження системи суспільних відносин у сфері поводження з відходами, зокрема, при здійсненні господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу. У продовження цієї теми необхідно відзначити, що протягом останніх десятиріч в Україні активно поширюється процес

накопичення значного обсягу непридатних або заборонених пестицидів та інших отрутохімікатів, які є небезпечними для здоров'я населення і загрожують довкіллю, перш за все тому, що умови їх зберігання найчастіше не відповідають чинним стандартам. За даними інвентаризації, проведеної протягом 2005–2010 рр., у країні накопичено близько 20 тис. т таких речовин [8].

Отже, в умовах прогресуючого забруднення природного середовища проблема утворення відходів виробництва і екологічно безпечного поводження з ними набула в Україні особливої гостроти. Це зумовлено порівняно високими питомими і абсолютними показниками утворення відходів, ресурсномісткою структурою промислового виробництва, застарілими технологіями та основними фондами, які використовуються.

Узагалі-то, відповідно до ст. 1 Закону України «Про відходи» відходи — це будь-які речовини, матеріали та предмети, які утворюються у процесі людської діяльності та не використовуються в подальшому за місцем виникнення чи виявлення і від яких їх власник повинен позбавитися шляхом утилізації чи видалення. У цьому визначенні йдеться про утилізацію, що передбачає використання відходів як матеріальних та енергетичних ресурсів.

На погляд фахівців, відходи бувають виробничі, промислові, виробничого споживання, побутові, сільськогосподарські та будівничі. Крім того, відходи поділяються на тверді, рідкі та газоподібні; розрізняють мінеральні та органічні відходи. Залежно від домінування хімічних сполук розрізняють силікатні, карбонатні, вапнякові, гіпсові, залізовмісні, цинкові [9]. При цьому законодавець у ст. 1 Закону України «Про відходи» відрізняє: 1) небезпечні відходи — відходи, що мають такі фізичні, хімічні, біологічні чи інші небезпечні властивості, які створюють або можуть створити значну небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними; 2) відходи тваринного походження — загиблі тварини, відходи, що утворилися внаслідок виготовлення продукції із тваринної сировини, непридатної для споживання людиною і твариною, а також підлягають обов'язковій утилізації, крім продуктів метаболізму, що використовуються для виробництва біогазу або органічних добрив; 3) побутові відходи — відходи, що утворюються в процесі життя і діяльності людини в житлових та нежитлових будинках (тверді, великогабаритні, ремонтні, рідкі, крім відходів, пов'язаних з виробничою діяльністю підприємств) і не використовуються за місцем їх накопичення; 4) тверді відходи — залишки речовин, матеріалів, предметів, виробів, товарів, продукції, що не можуть у подальшому використовуватися за призначенням; 5) рідкі відходи — побутові відходи, що утворюються у будинку за відсутності централізованого водопостачання та каналізації і зберігаються у вигрібних ямах.

У свою чергу, за окремими джерелами, під поняттям «побутові відходи» можна розуміти всі відходи сфери споживання, які виникають у житлових кварталах, організаціях та установах, торгових підприємствах, відходи опалювальних установок у житлових будинках, сміття з вулиць, будівельних майданчиків, споруд, що ремонтуються [10]. Крім того, заслуговують на окрему класифікацію тверді промислові відходи за такими ознаками: за галузями промисловості (відходи паливної, металургійної, хімічної та інших галузей); за конкретними виробництвами (відходи сіркокислотного, содового, фосфорокислотного та інших виробництв); за агрегатним станом (тверді, рідкі, газоподібні); за горінням (горючі та негорючі); за методами перероблення; за можливостями перероблення (вторинні матеріальні ресурси), що переробляються або плануються надалі перероблятися, і відходи, що на даному етапі розвитку економіки переробляти недоцільно; за рівнем небезпеки (промислові відходи поділяються на чотири класи небезпеки).

Класи небезпеки відходів: перший — надзвичайно небезпечні; другий — високонебезпечні; третій — помірно небезпечні; четвертий — мало-небезпечні.

Клас небезпеки відходів встановлюється залежно від вмісту в них високотоксичних речовин розрахунковим методом або згідно з переліком відходів, наведених у Державному класифікаторі відходів. На всі види відходів розробляється технічний паспорт згідно з Міждержавним стандартом ДСТУ-2195-93, дія якого поширюється на 10 країн СНД.

До категорії відходів належать також непридатна до експлуатації продукція, вироби, медичні препарати, які втратили свої споживчі властивості і в яких містяться певні хімічні та біологічні компоненти, що потребують небезпечного видалення. Зазначена категорія належить до відходів споживання, серед яких окремо виділяють побутові відходи. Побутові відходи можуть бути твердими та рідинними. Твердими є відходи, що утворюються в процесі життєдіяльності людини і накопичуються у житлових будинках, закладах соціальної сфери (харчові відходи, предмети домашнього вжитку, сміття, опале листя, макулатура, скло, метал, полімерні матеріали тощо) і не мають подальшого використання за місцем їх утворення. Рідинні побутові відходи — господарчо-побутові (від миття, прання) та каналізаційні стоки (за винятком промислових) за відсутності централізованого водовідведення. Крім того, останнім часом все більшого поширення набуває забруднення довкілля одноразовим посудом, що виробляють переважно з полістиролу. Переробити його досить складно, тому вартість вторинного полістиролу майже не відрізняється від первинного [11].

Систематизований перелік відходів та кодів, що закріплюються за ними, міститься у Державному класифікаторі відходів, який ведеться з метою на-

дання різнобічної та обґрунтованої інформації про відходи. Відповідно до Державного класифікатора України «Класифікатор відходів» ДК 005 — 96, затвердженого наказом Держстандарту України від 29 лютого 1996 р., до відходів виробництва належать: залишки сировини, матеріалів, напівфабрикатів тощо, які утворені в процесі виробництва продукції і втратили свої споживчі властивості; супутні гірничі породи та залишкові продукти (шлам, пил, відсів тощо); новоутворені речовини та їх суміші, що не є метою даного виробництва (шлак, зола, кубові залишки, інші тверді утворення, а також рідини та аерозолі); залишкові продукти сільськогосподарського виробництва (у тому числі тваринництва), лісівництва; бракована, некондиційна продукція чи забруднена небезпечними речовинами і не придатна до використання.

Із змісту Закону України «Про відходи» стає зрозумілим, що різноманітні відходи промисловості, наприклад шлаки, та відходи промислового сільськогосподарства, комунально-побутові відходи можуть бути джерелом або сировиною для видобутку чи виробництва альтернативних видів палива. Крім того, відходи одного виробництва можуть використовуватися як сировина для іншого.

Зважаючи на динамічність умов господарювання та багатокритеріальність чинників впливу на процес поведження підприємств із відходами, актуальним стає питання уточнення та інтерпретації складових зовнішнього середовища, які впливають на процес поведження з відходами як основу сталого розвитку економіки [12]. У цьому контексті (ст. 1 Закону України «Про відходи») під поняттям «поведження з відходами» слід розуміти дії, спрямовані на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізацію, видалення, знешкодження та захоронення, включаючи контроль за цими операціями та нагляд за місцями видалення.

Отже, поняття «поведження з відходами» включає окремі цикли, що в цілому складають комплекс видів господарської діяльності, а саме господарської діяльності поведження з відходами. Таким чином, кожен окремий цикл є окремим видом господарської діяльності у сфері поведження з відходами.

Кожен окремий цикл чітко регламентовано у ст. 1 Закону України «Про відходи». Це: 1) *збирання відходів* — діяльність, пов'язана з вилученням, накопиченням і розміщенням відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах, включаючи сортування відходів з метою подальшої утилізації чи видалення; 2) *зберігання відходів* — тимчасове розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах (до їх утилізації чи видалення); 3) *оброблення (перероблення) відходів* — здійснення будь-яких технологічних операцій, пов'язаних із зміною фізичних, хімічних чи біологічних властивостей відходів, з метою підготовки їх до екологічно безпечного зберігання, перевезення, утилізації чи видалення; 4) *перевезення відходів* — транспортування

відходів від місць їх утворення або зберігання до місць чи об'єктів оброблення, утилізації чи видалення; 5) *транскордонне перевезення відходів* — транспортування відходів з території або через територію України на територію або через територію іншої держави; 6) *утилізація відходів* — використання відходів як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів; 7) *видалення відходів* — здійснення операцій з відходами, що не призводять до їх утилізації; 8) *знешкодження відходів* — зменшення чи усунення небезпечності відходів шляхом механічного, фізико-хімічного чи біологічного оброблення; 9) *захоронення відходів* — остаточне розміщення відходів при їх видаленні у спеціально відведених місцях чи на об'єктах таким чином, аби довгостроковий шкідливий вплив відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини не перевищував установлених нормативів.

Утворення відходів у їх виробника (фізичної або юридичної особи, діяльність якої призводить до утворення відходів) можливе лише за наявності лімітів на їх утворення. Збирання відходів — це діяльність, пов'язана з вилученням, накопиченням та розміщенням відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах, включаючи сортування відходів з метою подальшої утилізації чи видалення.

До поводження з відходами входять також дії щодо їх використання, тобто застосування відходів у процесі здійснення господарської діяльності для виробництва продукції, товарів, отримання енергії та усунення їх небезпечності, а саме: оброблення, видалення, утилізація та знешкодження відходів. Оброблення (перероблення) відходів — це здійснення будь-яких технологічних операцій, пов'язаних зі зміною фізичних, хімічних чи біологічних властивостей відходів із метою підготовки їх до екологічно безпечного зберігання, перевезення, утилізації чи видалення. Утилізація відходів — використання відходів як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів. Видалення відходів — здійснення операцій з відходами, що не призводять до їх утилізації. Знешкодження відходів — зменшення чи усунення небезпечності відходів шляхом механічного, фізико-хімічного чи біологічного оброблення.

Розміщення відходів допускається лише за наявності спеціального дозволу на визначених місцевими радами територіях у межах установлених лімітів з додержанням санітарних і екологічних норм та у спосіб, що забезпечує можливість їх подальшого використання як вторинної сировини і безпеку для навколишнього природного середовища та здоров'я людей.

Перевезенням відходів є їх транспортування від місць їх утворення або зберігання до місць чи об'єктів оброблення, утилізації чи видалення. Транскордонне перевезення відходів — транспортування відходів з території, на або через територію України, на територію або через територію іншої держави.

Дуже важливу роль у справі охорони навколишнього природного середовища відіграють вимоги, що ставляться до суб'єктів, у сфері поводження з відходами, встановлення заходів запобігання утворенню відходів, визначення окремих вимог щодо поводження з небезпечними відходами тощо. Закон України «Про відходи» окремо висуває вимоги до громадян України, іноземців, а також до суб'єктів господарської діяльності у сфері поводження з відходами. До обов'язків останніх відповідно до ст. 17 цього Закону входить: запобігати утворенню та зменшувати обсяги утворення відходів; забезпечувати приймання та утилізацію використаних пакувальних матеріалів і тари, в яких знаходилася продукція цих підприємств; визначати склад і властивості відходів, що утворюються, а також за погодженням із спеціально уповноваженими органами виконавчої влади у сфері поводження з відходами ступінь їх небезпечності для навколишнього природного середовища та здоров'я людини; виявляти і вести первинний поточний облік кількості, типу і складу відходів, що утворюються, і подавати щодо них статистичну звітність; забезпечувати повне збирання, належне зберігання та недопущення знищення і псування відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія; брати участь у будівництві об'єктів поводження з відходами; здійснювати відповідні заходи для максимальної утилізації відходів; не допускати змішування відходів, якщо це не передбачено існуючою технологією; не допускати зберігання та видалення відходів у несанкціонованих місцях чи об'єктах; здійснювати контроль за станом місць чи об'єктів розміщення власних відходів; своєчасно в установленому порядку вносити плату за розміщення відходів; надавати місцевим органам виконавчої влади і органами місцевого самоврядування та іншим відповідним органам інформацію про відходи та пов'язану з ними діяльність, у тому числі про випадки несанкціонованого потрапляння відходів у навколишнє природне середовище та вжиті щодо цього заходи; призначати відповідальних осіб у сфері поводження з відходами; забезпечувати розроблення в установленому порядку та виконання планів організації роботи у сфері поводження з відходами; при плануванні будівництва або реконструкції об'єкта поводження з відходами мати дозвіл на виконання цих дій відповідно до законодавства про містобудування, виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища відходами.

Причинами, що призвели до гостроти проблеми поводження з відходами в Україні, можна вважати: нерозвиненість інфраструктури та недостатній технологічний розвиток як базових галузей промисловості, так і сфери поводження з відходами; неефективність засобів державного регулювання у цій сфері; недостатню ефективність державної економічної політики у сфері поводження з відходами та відсутність дієвих економічних стимулів

до розв'язання проблеми відходів. Ліміти на утворення і розміщення відходів не стали справжнім важелем для мінімізації відходів, а платежі за їх розміщення не забезпечили акумуляцію коштів, достатніх для розв'язання цієї проблеми. Причинами критичного стану проблеми відходів є: довготривале ставлення до проблеми відходів як до другорядної та недооцінювання її складності, масштабів і специфіки у ході проведення економічних реформ; застарілі технології в базових галузях економіки; відсутність контролю матеріального балансу виробництва, ігнорування завдань інтегрованого підходу до управління ресурсами і утворення та використання відходів; непослідовність державної політики при вирішенні проблеми відходів, недостатність урядових ініціатив щодо розвитку відповідного законодавства і формування інвестиційно привабливого середовища; відсутність моніторингу і контролю потоків відходів у процесі відслідковування життєвого циклу продуктів: від сировинного циклу до використання (чи остаточного видалення); неадекватність діючого організаційно-економічного механізму поводження з відходами завданням фінансового розвитку і бюджетного планування сектора відходів; відсутність дієвих економічних важелів заохочення підприємств до утилізації відходів; недостатня ефективність управління у сфері поводження з відходами та її незабезпеченість кваліфікованими фахівцями.

До цього додаються: недостатність зусиль із боку місцевих органів влади щодо налагодження системи збирання і заготівлі вторинної сировини; відсутність адресної прив'язки законодавчих вимог щодо забезпечення повноти збирання, належного зберігання та недопущення знищення і псування відходів як вторинної сировини; недосконалість схем санітарного очищення населених пунктів (у процесі якого змішуються різні види відходів); установлення нормативів плати за розміщення відходів без урахування їх ресурсної цінності тощо.

Здійснення окремих видів господарської діяльності у сфері поводження з відходами, а саме: збирання, зберігання, оброблення (перероблення); перевезення відходів; транскордонне перевезення відходів; утилізація; видалення; знешкодження; захоронення, залежить від правового режиму конкретного виду відходів.

Висновки. На цей час відходи є повноправним об'єктом економіко-правового обігу. Проте така ситуація має суперечливий характер. З одного боку, навколо відходів формується складна система правових відносин, а з другого — не всім із цих відносин та їх особливостям приділяється належна увага з боку юридичної науки. Це призводить до невпорядкованого функціонування системи поводження з відходами, відсутності належної координації у цілісній господарсько-правовій системі.

Статика системи поводження з відходами характеризується, *по-перше*, наявністю на ринку: 1) суб'єктів господарювання, що займаються збиранням відходів, їх зберіганням, обробленням (переробленням), перевезенням відходів, у тому числі транскордонним перевезенням відходів, утилізацією, видаленням, знешкодженням, захороненням відходів; 2) суб'єктів організаційно-господарських повноважень, що здійснюють свої повноваження стосовно здійснення господарсько-правового регулювання цих процесів; 3) осіб, що утворюють відходи.

По-друге, наявністю специфічного об'єкта майнових прав, що потребує особливої уваги, — відходів.

По-третє, системою державного регулювання з метою захисту публічних інтересів, а саме забезпечення прав громадян на екологічну безпеку.

Динаміка системи поводження з відходами характеризується розмежуванням на основні етапи: *збирання відходів, зберігання відходів, оброблення (перероблення) відходів, перевезення відходів, у тому числі транскордонне перевезення відходів, утилізація відходів, видалення відходів, знешкодження відходів, захоронення відходів.*

Серед основних правових проблем системи поводження з відходами слід звернути увагу на такі, як розроблення науково обґрунтованого визначення загального правового режиму обігу відходів; визначення правових режимів відходів залежно від їх груп за різними властивостями, у тому числі небезпечністю; створення правового поля для нормального функціонування видів діяльності, пов'язаних з обігом відходів; удосконалення системи державного регулювання обігу відходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна екологічна політика України: загальні оцінки і ключові рекомендації / Френсіс О'Доннелл та ін. — К.: ВАІТЕ. — 38 с.
2. Віннічук Ю. В Україні 54 мільйони кубометрів сміття / Ю. Віннічук // Екон. правда. — 2012. — 6 черв.
3. Національна екологічна політика України: загальні оцінки і ключові рекомендації / Френсіс О'Доннелл та ін. — К.: ВАІТЕ. — 38 с.
4. Сміття стане «дорогим задоволенням» // Україна комунальна. — 2012. — 20 черв.
5. Метлова Л. П. Теорія та практика поводження з відходами (на прикладі Донецької області): монографія / Л. П. Метлова. — Донецьк, НАН України. Ін-т економіки промисловості, 2004. — 168 с.
6. Карпищенко А. И. Ресайклинг как резерв энергосбережения / А. И. Карпищенко, В.В. Черненко, Г.А. Боровик // Методы решения экологических проблем (Выпуск №2): монографія / под ред. Л.Г. Мельника, В.В. Сабадаша. — Сумы: Университет. книга, 2005. — С. 467- 476.

7. Боронос В. М. Еколого-економічна ефективність утилізації відходів промислових підприємств / В. М. Боронос, І. В. Марчук // Вісн. СумДУ. Сер. Економіка. — 2007. — № 2. — С 5- 17; Мусієнко М. М. Екологія. Охорона природи / М. М. Мусієнко, В. В. Серебряков // Словник-довідник. — К.: Знання, 2007. — 624 с.
8. Хижнякова Н. О. Екологічне управління в сфері поводження з непридатними та забороненими до використання хімічними засобами захисту рослин / Н. О. Хижнякова, В. Т. Чабаненко, О. О. Карпенко // Економ. інновації. — 2011. — Вип. 44. — С. 315 — 327.
9. Метлова Л. П. Теорія та практика поводження з відходами (на прикладі Донецької області): монографія / Л. П. Метлова. — Донецьк: НАН України. Ін-т економіки промисловості, 2004. — 168 с.
10. Сытник К. М. Словарь-справочник по экологии / К. М. Сытник, А. В. Брайон, А. В. Гордецкий и др. — К.: Наук. думка, 1994. — 664 с.
11. Мікульонок І. О. Основні методи і шляхи використання полімервмісних відходів / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев // Наук. вісті НТУУ «КПІ». — 2001. — № 2. — С. 135-14
12. Гринів Л. С. Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії: монографія / Л. С. Гринів. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2001. — 240 с.

ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЩЕСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ОБРАЩЕНИЕМ С ОТХОДАМИ

Гончаров А. А.

Статья посвящена выяснению и правовой характеристике круга общественных отношений, которые возникают в процессе осуществления хозяйственной деятельности, связанной с обращением с отходами.

Ключевые слова: хозяйственная деятельность, связанная с обращением с отходами, утилизация отходов, опасные отходы.

ECONOMIC AND LEGAL DESCRIPTION OF PUBLIC RELATIONS ASSOCIATED WITH WASTE MANAGEMENT

Goncharov A. A.

The article is devoted to clarifying the legal characterization of the circle and the social relations that arise in the course of economic activities related to waste management.

Key words: economic activities related to waste management, waste management, hazardous waste.